

Redacteur ESB

g.werner@sdu.nl

Uitbundig

De kaarten zijn geschud. In de schaduw van de aanstaande landelijke verkiezingen mochten de kiezers hun gemeentelijke bestuurswensen kenbaar maken, met in stad en ommeland de uitbundigste plannenmakers als de grote winnaars.

Aangenomen dat een nieuwe bibliotheek, een verbod op hangen na tien of een ander publiek goed belangrijk genoeg wordt gevonden om te gaan stemmen, kiest de stemmer een partij met veelbelovende maatregelen. Partijdige verkiezingsprogramma's haken hier slim op in door een karrenvracht aan ideeën en voorzieningen in het vooruitzicht te stellen. De maatregelen laten zien dat het in de gemeente nog aangenamer kan zijn en een verhoging van parkeertarieven of van kattenbelasting, laat staan van de voornaamste gemeentelijke lastenpost, de onroerendzaakbelasting, laat men daarom liever achterwege. Maar net als in elk ander economisch vraagstuk speelt ook hier de beperking een rol, namelijk dat de gemeentelijke voorzieningen wel betaald moeten worden. Voor een aantal maatregelen is verwaarlozing van de kostenkant op de korte termijn geen probleem, omdat ze geen geld kosten. Een plicht voor een trouwambtenaar om het homohuwelijk te accepteren zal de gemeente niets extra kosten; een algeheel verbod op vuurwerk evenmin, net als het recht op verruiming van de openingstijden voor buurtsupers. Maar voor het merendeel van de plannen zal de gemeente toch echt in de buidel moeten tasten. En die is niet eindeloos diep, zoals een aantal Nederlandse artikel-12-gemeenten heeft mogen ervaren, en onder financiële curatele van het Rijk is gesteld.

Onder normale omstandigheden bestaat de financiering van gemeentebeleid voor twee derde uit

onbeïnvloedbare rijksbijdragen, waar een gemeentelijke verkiezingsuitslag nauwelijks invloed op zal hebben. Het totaal van de rijksbijdragen is vrijwel gelijk verdeeld over algemene uitkeringen uit het Gemeentefonds en specifieke uitkeringen voor bijvoorbeeld de bekostiging van scholen. Maar voor het restdeel kan de gemeente haar inkomsten wel zelf vergroten door haar inwoners en gebruikers te belasten en voorzieningen te beprijzen. De kiezer heeft echter nauwelijks de kans te bepalen in hoeverre hij zich voor die lasten leent. Hij zal zijn keuze, al dan niet bewust, baseren op de aangeboden baten voortkomende uit het favoriete verkiezingsprogramma. Wanneer de kiezer beseft dat hij voor een overdekt zwembad meer moet betalen aan gemeentelijke belastingen dan voor een openluchtzwembad, zal hij in het stemhokje mogelijk tot een andere beslissing zijn gekomen, maar zo ver komt het nooit. Zo'n afweging geldt net zo goed voor meer uiteenlopende publieke goederen, zoals armoedebeleid tegenover het financieren van een betaaldvoetbalorganisatie. Het type zwembad, het armoedebeleid en het subsidiëren van voetbal concurreren met elkaar en met duizend-en-een andere beleidsalternatieven om de gunst van de kiezer, en niet ook, zoals het hoort, op de financiële haalbaarheid. Met de kennis van later zal de gemeente dan alsnog de rekening bij de kiezer neerleggen, door de parkeergelden of de ozb te verhogen.

Mooie gemeentelijke beleidsplannen beschikken zonder kostenplaatje over een lekke bodem. Dat wil zeggen dat er 394 gemeenten maal het aantal partijen maal het aantal plannen in potentie als *bleeders* zijn aangeboden aan de onwetende kiezer. Het is daarom verbazingwekkend dat elke vier jaar weer wordt beweerd dat de gemeentelijke verkiezingen losstaan van de landelijke verkiezingen terwijl een ieder weet dat elke gemeente in financiële nood zal aankloppen bij het Rijk. Wellicht is het nog verbazingwekkender dat, gegeven de vrijbrief die elke lokale partij krijgt om zich in luchtkastelen uit te leven, er zo veel gemeenten zijn die zich nog weten in te houden.

Gezien de onvermijdelijke wisselwerking tussen de micro-economie van de gemeentelijke politiek en de macro-economie van de landelijke politiek, zou meer transparantie ten aanzien van de kosten van de lokale plannen niet alleen gewenst maar zelfs noodzakelijk zijn. Zonder financiële verantwoording van de verschillende beleidsalternatieven ontstaat een ondermaatse afstemming van de publieke goederen op de lokale voorkeuren en tot een bovenmaats financieel risico op nationaal niveau. De uitbundige plannenmakers varen hier wel bij, maar wel ten koste van de welvaart van iedereen.